

Paranın ne önemi var?

2006-08-04 16:16:13

Refahımızı her zaman cebimizdeki para ile ölçeriz. Cebimizde paramız varsa kendimizi iyi, yoksa kötü hissederiz. İsteyip de alamadığımız bir şey olunca 'param yok' deriz. O zaman aklımıza şu soru geliyor: 'Eğer zenginliğin kriteri para ise, neden sürekli para basmıyoruz? Basalım parayı zenginleşelim.' Ama çok iyi biliyoruz ki, bu akla uyup, parayı basarsak refahımız artmaz. Sadece eskiden aldığımız kadar malı daha pahalıya alırız. Çünkü zenginliğin kaynağı para değil üretime yaptığımız katkıdır. Ülke olarak ne kadar fazla üretim yaparsak o kadar zenginleşiriz.

Son günlerde yaşanan ekonomik dalgalanma ile dolar kuru 1.7 TL'ye yükselince bazı muhalif siyasetçiler ve baskı grubu liderleri kişi başına milli gelirin 5000 dolar seviyesinden 4300 dolara düştüğünü söyleyerek milletçe fakirleştiğimizi iddia etmeye başladılar. Halbuki bu iddia gerçeği yansıtmıyor. Olayın arkasındaki mantık basitçe şöyle açıklanabilir: 10 kişinin yaşadığı bir ekonomide 10 birim mal üretiliyor olsun. Malın fiyatı da 10 TL ise o ülkenin milli geliri 100 TL dir. Eğer kur da 1\$= 1 TL ise milli gelir 100 dolar, kişi başına milli gelir de (100/10) 10 dolara eşittir. Ancak, Dolar kuru 1 TL'den 2 TL'ye çıkarsa üretimde ve yurtiçi fiyatlarda bir değişme olmasa bile milli gelir otomatik olarak 50 dolara, kişi başına milli gelir de 5 dolara düşer. Sonuçta üretim ne artmış ne de azalmıştır. Tek değişen doların fiyatıdır. Bunun da toplam refah üzerinde hiçbir etkisi yoktur. TL dolar karşısında değer kazanırsa (örneğin 1\$=0,5 TL olursa) yukarıdaki mekanizma terse işleyecektir. Refahımız yine değişmeyecek ancak kişi başına milli gelir bu defa artacaktır. Taraflar bilerek ya da bilmeyerek bu hesabı kendi lehine kullanmaktadır. Geçmişte hükümet TL değerlendikçe kişi başına gelirimizin dolar bazında arttığı ile övünürken şimdi muhalifler aynı silahı hükümete karşı kullanmaktalar.

Aslında fiyatlara dayalı hesaplamalar çoğu zaman yanıltıcı olmaktadır. Ekonomide tek başına herhangi bir malın fiyatının hiçbir anlamı yoktur. Örneğin bir kişinin maaşının 1000YTL olmasının tek başına hiçbir anlamı yoktur. Diğer malların fiyatlarına göre bu maaş çok yüksek ya da çok düşük olabilir. Yıllarca yüksek enflasyon atında yaşadıkten sonra artık hepimiz biliyoruz ki %50 enflasyonun olduğu bir ülkede maaşımız %50 artmışsa refahımız hiç artmamış demektir.

Bir başka örnek vereyim: Son otuz yıl içinde Türkiye'de çıkan gazetelerde 'Türk Lirası dünyanın en değersiz parası' başlığını kaç defa gördünüz? Muhtemelen sayısını siz bile unuttunuz. Gazeteciler, yıllarca, üzerinde sıfırları diğer ülke paraları ile karşılaştırarak Türk Lirasını 'dünyanın en değersiz parası' ilan ettiler. İki yıl önce paradan altı sıfır attık. Türk Lirası'nın değeri altı kat arttı mı? Paranın değeri üzerindeki sıfırlarla değil satın alabileceği mal ve hizmet miktarı ile ölçülebilir ancak.

Bu örneklerin sayısı çoğaltılabilir. Örnekler göstermektedir ki para ya da tek başına fiyatlar üzerine yapılan analizler yanıltıcı olabilmektedir. Bu nedenle iktisatçılar parayı, arkasındaki ilişkileri gizleyen bir peçe olarak tanımlarlar. Para özünde bir değişim aracıdır. Ürettiklerimizi piyasalarda başka mallarla değiştirmemizi kolaylaştırır. Onun dışında para değil, üretime yaptığımız katkılar önemlidir. Tabii bir de insanlık.